Zonnepanelen
in rijksbeschermd stadsgezicht
gemeente Culemborg

11 augustus 2022

1 INLEIDING

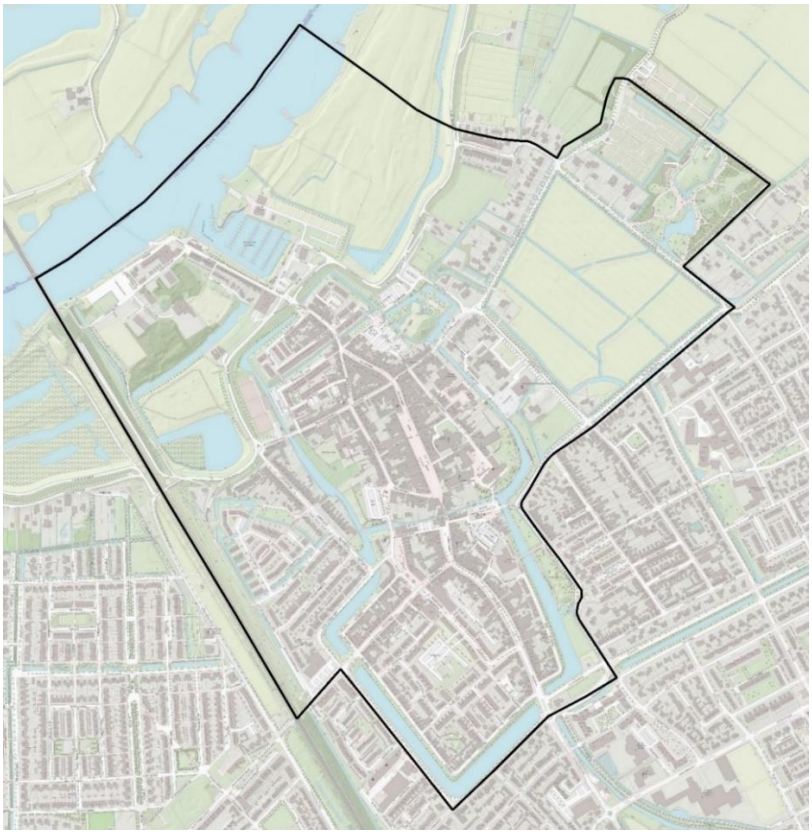
Steeds meer bewoners en pandeigenaren willen hun eigen bijdrage leveren aan de verduurzaming door zelf elektriciteit op te wekken met zonnepanelen op kleine schaal en voor eigen voorziening op het dak van hun woning. Voor het plaatsen van zonnepanelen in de binnenstad van Culemborg zijn de huidige mogelijkheden beperkt; gelet op de aanwijzing tot rijksbeschermd stadsgezicht is het beleid om te komen tot behoud en versterking van het beschermde gezicht, tot nu toe leidend voor het tegengaan van zonnepanelen in zicht vanaf openbaar gebied. De reden hiervoor is dat zonnepanelen zich qua uitstraling moeilijk laten verenigen met de uitstraling van (met name historische) bebouwing door het contrast in beeld en materiaal; ze verstoren hierdoor de esthetische waarde van het bebouwingsbeeld. Het uitgangspunt om zonnepanelen uit te sluiten in zicht vanaf openbaar toegankelijk gebied wordt gehanteerd voor het hele gebied binnen het beschermde stadsgezicht.

In deze tijd van energietransitie is een andere benadering nodig. Het beschermde stadsgezicht van Culemborg heeft kwetsbare en minder kwetsbare delen en hiervan uitgaande kan meer ruimte geboden worden aan de plaatsing van zonnepanelen, zonder dat dit de beschermde waarden onevenredig hoeft aan te tasten. Met deze notitie zijn daarom de mogelijkheden verkend van in principe uitsluiten, naar toestaan waar het acceptabel is, met als resultaat een verruimend ruimtelijk kader voor zonnepanelen op daken in het beschermde gezicht van Culemborg. Met de notitie wordt zodoende ook aansluiting gezocht bij het nieuwe beleid op dit vlak van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

BENADERING EN DOEL

De cultuurhistorische waarden van het beschermde stadsgezicht vormen het vertrekpunt. Bekeken is in hoeverre deze waarden in het geding zijn bij de plaatsing van zonnepanelen op daken. Daaruit valt af te leiden welke dakvlakken meer of minder relevant zijn voor het beschermde gezicht. Vervolgens worden een aantal ordes onderscheiden waarbij een onderscheid is gemaakt tussen dakvlakken die de cultuurhistorische waarde raken en overige dakvlakken. Dit is vertaald in een kaartbeeld waarop zichtbaar wordt waar onder bepaalde voorwaarden meer mogelijk wordt. Daarnaast zijn uitgangspunten benoemd voor plaatsing, compositie en kleurstelling. Deze notitie geeft daarmee duidelijkheid aan initiatiefnemers waar en onder welke voorwaarden er mogelijkheden zijn en geeft een toetsingskader waarlangs de gemeente kan beslissen over vergunningaanvragen.

2 DE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN VAN HET STADSGEZICHT

Omtrek van het beschermde stadgezicht

Het beschermde stadsgezicht Culemborg omvat de gehele historische stad binnen de 14e eeuwse omwalling, het gebied tussen spoordijk en Westersingel, het veerweggebied en de uiterwaarden tussen de spoordijk en Bakelbos en de Volencampen met aangrenzend park De Plantage en de Algemene Begraafplaats.

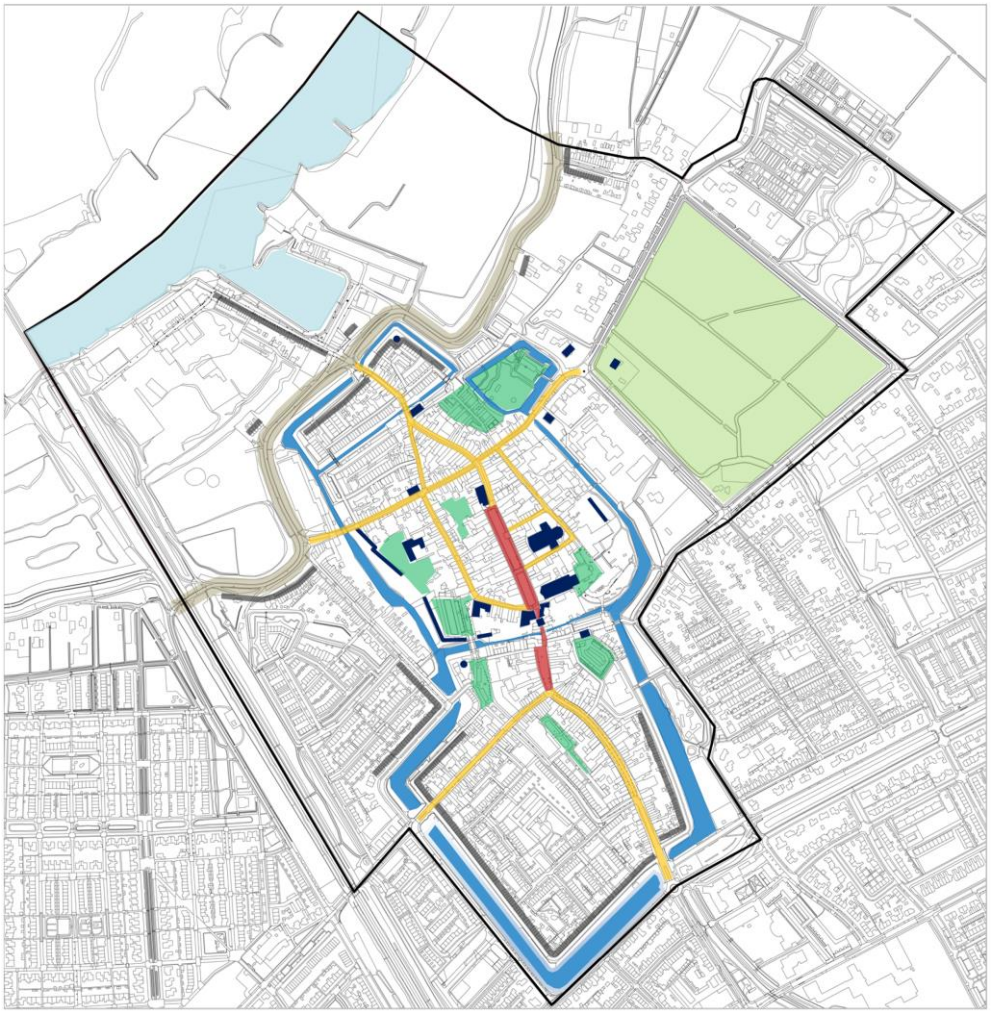
Belangrijkste doelstelling van de bescherming van de historische stad binnen de omwalling is het behouden en versterken van de schoonheid en het karakter van het stelsel van straten, pleinen, grachten en de monumentale bebouwing inclusief de detaillering en het materiaalgebruik.[1] De stad binnen deze omwalling bestaat in stedenbouwkundig opzicht uit drie delen; de oude binnenstad met noordelijk hiervan het Havendijkkwartier, zuidelijk Nieuwstad en aan de noordoostkant als vierde element het kasteelterrein.

De terreinen buiten de historische stad en de omwalling zijn zowel vanwege hun visuele relatie met de stad als ook door hun eigen historische waarde een volwaardig onderdeel van het beschermde stadsgezicht. De ruimtelijke relatie tussen de stad en het aansluitende landschap is in hoofdopzet nog 16e eeuws, hetgeen zeldzaam is voor een stad van dergelijk grootte. Ook de structuur van het gebied rondom de Volencampen is sinds het midden van de 17e eeuw niet meer veranderd.

Belangrijkste doelstelling van de bescherming voor het gebied buiten de historische stad is het beschermen van de stedenbouwkundige structuur en (de daarbij passende) schaal van de bebouwing. Hetzelfde geldt voor het westelijk gedeelte van de Nieuwstad en het terrein tussen de oude stad en de Volencampen, waarop het ziekenhuis is gebouwd. Genoemde gebieden zijn daarom op de kaart behorend bij de toelichting onderscheiden middels een arcering (zie pagina 14).

[1] Bron: Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van een beschermd stadsgezicht Culemborg

DE CULTUURHISTORISCHE EN RUIMTELIJKE KWALITEITEN VAN HET STADSGEZICHT

- De grachten als begrenzing van de historische binnenstad en markering van de drie afzonderlijke stadsdelen Havenkwartier, Oude stad en Nieuwstad.
- Het historische stratenpatroon met laat middeleeuwse rooilijnen en verkaveling.
- Het nog zeer homogene en samenhangende bebouwingsbeeld langs de historische straten.
- De laat-middeleeuwse kappen, sommige met brandmuren die boven het dakvlak zijn opgetrokken.
- De Markt en de Varkensmarkt; belangrijke stedelijke pleinruimten.
- Bijzondere en markant gesitueerde rijksmonumentale bebouwing; hoogtepunten in het stadsbeeld.
- Overige monumentale en karakteristieke panden.
- Open binnenterreinen en -tuinen waar de achterkanten van de historische stad soms net zo interessant zijn als de voorkanten.
- Restanten van de 14^{e} eeuwse ommuring
- De Veerweg met de aaneengesloten rij lage dijkhuizen; markante bebouwingswand legt relatie tussen de stad en het veer.
- Statige vrijstaande huizen langs het Voorburg
- Het groen langs de randen van de stad en op het kasteelterrein
- De ligging van de stad aan rivier en dijk met fraaie zichtlijnen op stad, rivier en uiterwaarden.
- De bebouwing aan de buitenkant van Nieuwstad; bescheiden, maar (samen met de singels) een herkenbare begrenzing van de historische binnenstad.
- De historische en ruimtelijke betekenis van de Volencampen; grote open ruimte direct grenzend aan de stad en omringd door vier dreven met een bijzonder profiel.

2.2 DE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN VAN DE DAKEN

Het dakenlandschap van de binnenstad van Culemborg maakt onderdeel uit van de hiervoor genoemde beschermde en monumentale waarden. Bij een plan voor het plaatsen van zonnepanelen op een dak wordt met het nieuwe beleid gekeken of deze waarden niet onevenredig worden aangetast. Daken van historische (monumentale) bebouwing zijn daarnaast ook vaak kwetsbaar. Een zorgvuldige omgang is daarom zowel in esthetische als fysieke zin van belang. Het gaat met het nieuwe beleid om:

A. Behoud van historische materialen en constructies bij rijks- en gemeentelijke monumenten.
B. Behoud van de cultuurhistorische en visueel esthetische waarden van het bekappingsbeeld, zoals deze zichtbaar is op ooghoogte vanaf openbaar toegankelijk gebied.

Ad. A
De gedachte is dat de aanwezigheid van zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermde gezichten van tijdelijke aard is. Ingrepen moeten daarom omkeerbaar zijn. Als de panelen te zijner tijd worden verwijderd, moeten de oorspronkelijke waarden weer zichtbaar worden. Reden waarom bij rijks- en gemeentemonumenten in principe geen indak-systeem of zonnedakpannen worden toegepast, omdat dan historische materialen worden verwijderd.

Het plaatsen en beoordelen van zonnepanelen op (rijks)monumenten is maatwerk waar specifieke uitgangspunten voor worden gehanteerd. Deze uitgangspunten zijn opgenomen op pagina 11 in deze notitie.

Ad. B
Bij het behoud van de cultuurhistorische en visueel esthetische waarden van het bekappingsbeeld gaat het om de dakschilden en dakvlakken van (rijks)monumentale gebouwen die een belangrijke rol spelen in het aanzicht van een beschermd gezicht, van (monumentale) bebouwing langs de Markt, de Varkensmarkt en de overige historische straten in de binnenstad, van bebouwing in de directe omgeving van een monument en van bebouwing langs de Veerweg, het Voorburg, de singels, de dijk en de Volencampen.

Zichtbaar op ooghoogte vanaf openbaar toegankelijk gebied zijn in de dichtbebouwde binnenstad met name de dakschilden en daken evenwijdig aan de straat, daken van hoekpanden en zijdakvlakken van panden die niet aan weerszijde zijn ingesloten door panden met een vergelijkbare hoogte. Afhankelijk van de stedenbouwkundige situatie kan soms ook het achterdakvlak goed zichtbaar zijn en een rol spelen in het gewaardeerde aanzicht van de stad (op kaart zijn deze situaties aangegeven met een rode stippellijn).

De mate van zichtbaarheid van de daken wordt daarnaast bepaald door de (goot)hoogte van het dakvlak in relatie tot het profiel van de straat; bij een smal straatprofiel ontbreekt ruimte om afstand te nemen en het dak te zien. Alleen daken met een lage gootlijn zijn dan goed zichtbaar. Op de Markt is door het brede profiel het dakenlandschap juist goed zichtbaar. Zonnepanelen op daken langs de Markt en Varkensmarkt zullen daardoor eerder tot een verstoring van het stadsgezicht leiden.

Buiten de kern van de binnenstad speelt het dakenlandschap een rol in het aanzicht op de stad vanaf de Lek, de Volenkampen, het spoor, de singels en vanaf de dijk. Hierbij is vaak sprake van grotere zichtafstanden. Een enkel dak voorzien van zonnepanelen hoeft het aanzicht van de stad niet verstoren. Van belang is hier om middels beleid een goede balans te houden tussen belegd en onbelegd dakvlak en om regie te blijven voeren op de plaatsing, compositie en kleurstelling van zonnepanelen.

goed zichtbare zijdakvlakken bij terugspringende bebouwing of hoeklocaties

achterdakvlakken in zicht vanaf het weeshuisplein

dakvlakken in directe omgeving van monumentale molen

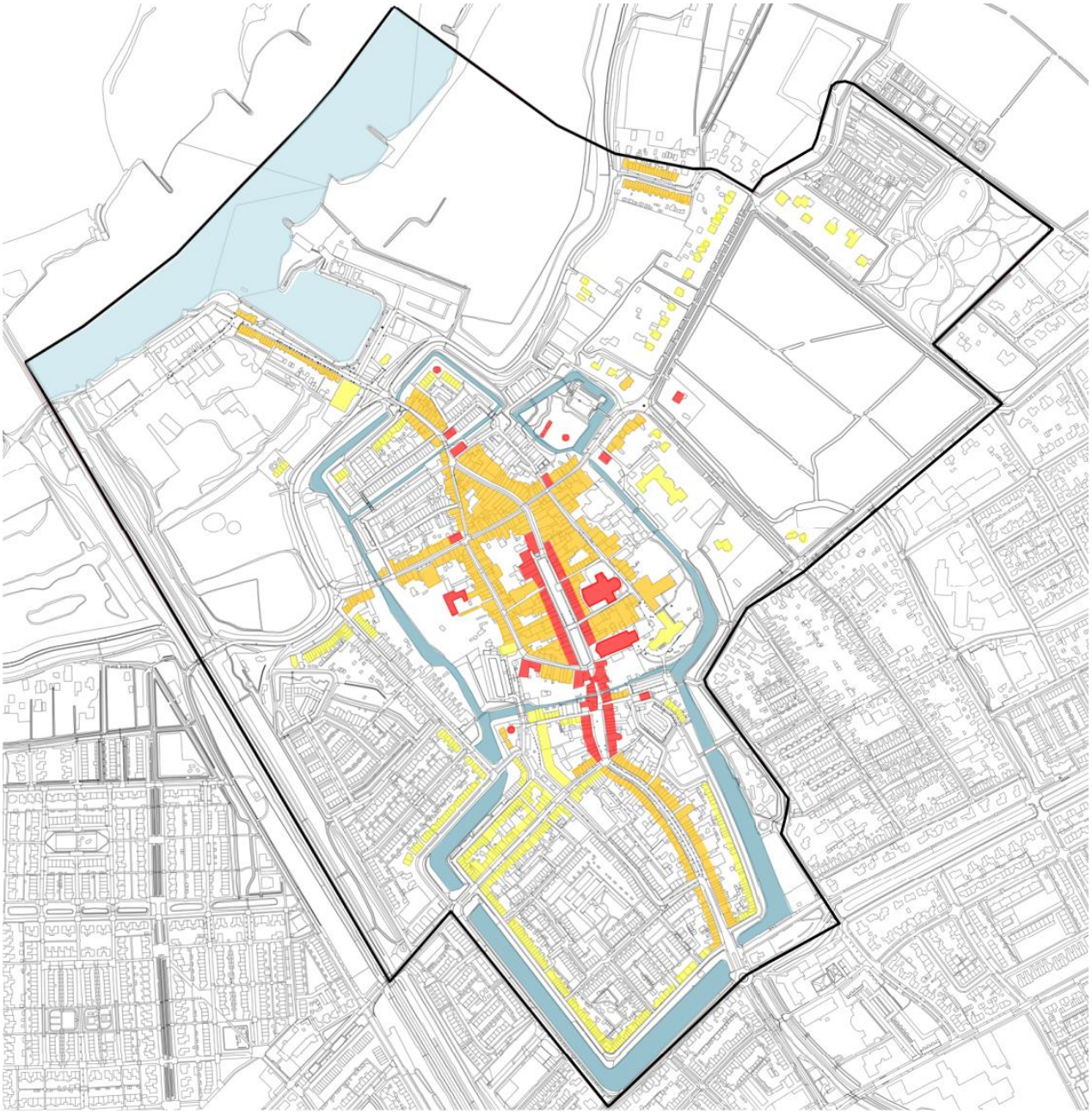

bij een smal straatprofiel (Vierheemskinderstraatje) is weinig zicht op de daken, tenzij gootlijn laag is (afb. Herenstraat)

door het brede profiel van de Markt of door een bocht in de straat zijn de daken goed zichtbaar

3 NAAR EEN VERRUIMING VAN HET BELEID

Aan de hand van de cultuurhistorische en visueel esthetische waarden kan een onderscheid worden gemaakt in het beleid tussen verschillende delen of straten van het beschermde stadsgezicht. Dit onderscheid in beleid is vertaald in een 1e t/m 4e orde. Op onderstaande kaart is te zien waar welke orde van toepassing is.

Orde 1

Orde 2

Orde 3

OVERIG Orde 4

1E ORDE: NIET ZICHTBAAR VANAF OPENBAAR TOEGANKELIJK GEBIED

Op daken van (rijks)monumentale panden die een belangrijke rol spelen in het beschermde gezicht en op daken van panden die deel uitmaken van de historische pleinwanden langs de Markt en Varkensmarkt. Het uitgangspunt voor dit gebied en deze gebouwen blijft zoals het was: niet zichtbaar vanaf openbaar toegankelijk gebied.

2E ORDE: NIET ZICHTBAAR VANAF OPENBAAR TOEGANKELIJK GEBIED TENZIJ

De historische kern van het beschermde stadsgezicht en de aanloopstraten De straten waar zich de meeste monumenten bevinden en waar het historische stadsbeeld zeer homogeen en samenhangend is. Dit gebied is zeer kwetsbaar, vanwege de hoge cultuurhistorische en esthetische waarden.

ZONNEPANELEN ZIJN NIET ZICHTBAAR VANAF OPENBAAR TOEGANKELIJK GEBIED TENZIJ

- De zonnepanelen zijn slechts beperkt zichtbaar in het straatbeeld en er vindt geen onevenredige verstoring plaats van het stadsgezicht;
- De zonnepanelen zijn geplaatst op een niet naar de straat gekeerd zijdakvlak, minimaal 1 meter achter de voorgevel van een pand dat deel uitmaakt van een aaneengesloten rij panden in dezelfde rooilijn en met eenzelfde hoogte.
- Op een rood pannendak rode of roestbruine zonnepanelen plaatsen (indien zichtbaar).
- Er wordt voldaan aan de uitgangspunten voor plaatsing en kleurstelling

voorbeeld: zonnepanelen slechts beperkt zichtbaar op het zijdakvlak van een pand in een aaneengesloten straatwand

3E ORDE: ZICHTBAAR VANAF OPENBAAR GEBIED MITS

De historische straten waar niet of nauwelijks monumenten voorkomen, maar waar de bebouwing het stadsbeeld ondersteund, de bebouwingswanden langs de singels welke een herkenbare begrenzing vormen van de binnenstad, bebouwing langs de dijk, de Volencampen, het Voorburg en de Veerweg en karakteristieke ensembles (o.a. Keestrasingel en Bakelbos).

ZONNEPANELEN MOGEN ZICHTBAAR ZIJN VANAF OPENBAAR TOEGANKELIJK GEBIED MITS

- Het is niet mogelijk om de zonnepanelen uit het zicht te plaatsen.
- De zonnepanelen zijn voldoende ondergeschikt in het straatbeeld en er vindt geen onevenredige verstoring plaats van het stadsgezicht.
- De zonnepanelen mogen de architectonische eenheid van een bouwblok niet doorbreken; de zonnepanelen worden per bouwblok onderling op elkaar afgestemd qua type, legpatroon en plaatsing.
- Op een rood pannendak evenwijdig aan de straat (een straatgericht voordakvlak), rode of roestbruine zonnepanelen plaatsen.
- Bij een (rijks)monument, beeldbepalend pand of een pand direct gelegen naast een monument; geen zonnepanelen op een dakvlak evenwijdig aan een openbaar toegankelijke straat of gebied.
- Er wordt voldaan aan de uitgangspunten voor plaatsing en kleurstelling

voorbeeld: zichtbaar op het voordakvlak is hier onder voorwaarden mogelijk

4E ORDE: ZICHTBAAR VANAF OPENBAAR GEBIED

Dit zijn de overige straten en gebieden waar overwegend jongere bebouwing voorkomt met een ondergeschikte betekenis voor het beschermde stadsgezicht en waar de plaatsing van zonnepanelen niet direct leidt tot verlies van de cultuurhistorische waarden of een visuele aantasting van een waardevol zicht op de stad.

ZONNEPANELEN MOGEN ZICHTBAAR ZIJN VANAF HET OPENBAAR TOEGANKELIJK GEBIED onder de volgende voorwaarden:

- Er wordt voldaan aan de uitgangspunten voor plaatsing

ALGEMENE UITGANGSPUNTEN VOOR PLAATSING & KLEURSTELLING

- Streef een rustig beeld na door per dakvlak één soort zonnepanelen, allemaal in dezelfde richting te plaatsen en te clusteren tot één rechthoekig vlak of strook (afb. 1)
- Zonnepanelen niet rankschikken rondom een dakraam, dakkapel of dakdoorvoeren.
- Houd de zonnepanelen vrij van de noklijn. Richtlijn: minimaal 1 pan onder de nokpan plaatsen.
- Bij mansardekappen plaatsen op het bovenste gedeelte (afb. 2)
- Bij schildkappen of dakschilden: zonnepanelen onder (de verticale projectie van) de nok of dakrand plaatsen (afb.3)
- Panelen worden geplaatst onder dezelfde hellingshoek als het dakvlak.
- Op een plat dak, plaatsen op minimaal 50 centimeter vanaf de rand. De exacte afstand hangt van de hoogte en hellingshoek van de panelen en (indien van toepassing) de hoogte van de dakrand.
- De panelen zijn volledig in één kleur en gematteerd uitgevoerd (weinig tot geen reflectie) en hebben geen rasterpatroon, lichte randen of lichte accenten.

afb.1

afb. 2

afb. 3

SPECIFIEKE UITGANGSPUNTEN BIJ MONUMENTEN

- De zonnepanelen mogen geen (wezenlijke) aantasting betekenen van de waardevolle karakteristieken van het betreffende pand. Dit vraagt om maatwerk.
- De zonnepanelen worden zodanig gemonteerd dat geen onomkeerbare schade aan historisch materiaal ontstaat. De aanwezigheid van zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermde gezichten is namelijk van tijdelijke aard. Als ingrepen omkeerbaar zijn, worden de oorspronkelijke waarden weer zichtbaar als de panelen te zijner tijd worden verwijderd.
- Uit cultuurhistorisch oogpunt waardevolle materialen en detailleringen blijven behouden. (uitgaande van het gegeven dat zonnepanelen op termijn worden verwijderd weegt behoud van historisch materiaal zwaarder dan de esthetiek)
- Op daken met een bijzondere vorm of afwerking is het plaatsen van zonnepanelen in principe ongewenst. Dit betreft bijvoorbeeld ronde, spitse of veelhoekige daken, daken met een bijzonder decoratief patroon of daken van bijzondere materialen, zoals zeldzame dakpannen, sommige leien daken, de meeste daken van riet, koper, zink of lood.

VOOROVERLEG EN INDIENINGSVEREISTEN

Alvorens een omgevingsvergunning aan te vragen voor het plaatsen van zonnepanelen wordt eerst een vooroverleg in gediend. Om de impact van het plaatsen van zonnepanelen op het stadsgezicht te kunnen beoordelen is het van belang om bij de aanvraag enkele foto's aan te leveren vanaf openbaar toegankelijk gebied. Het gaat hierbij om het beeld op ooghoogte zoals door een ieder in het voorbijgaan kan worden ervaren.

Vraag de leverancier van de zonnepanelen vervolgens om naast de gebruikelijke offerte met het legplan en de productinformatie (type, kleur, etc.) de gewenste panelen (het legplan) in een foto aan te geven (fotomontage) voor zover de zonnepanelen natuurlijk zichtbaar zullen zijn. Indien dit voldoede inzicht biedt kunnen bouwkundige tekeningen achterwege blijven.

Bij plaatsing van panelen op een plat dak zijn aanvullende gegevens nodig over de hellingshoek waaronder de panelen gelegd worden ten opzichte van het platte dak om te kunnen bepalen of en hoever de panelen boven de dakrand uitsteken en zichtbaar zijn vanaf openbaar toegankelijk gebied. Over het algemeen volstaat het om deze gegevens schriftelijk aan te leveren.

Bij het plaatsen van zonnepanelen op een monument wordt gevraagd om aan te geven hoe de panelen worden gemonteerd. Bij uitzondering blijft de mogelijkheid bestaan dat extra gegevens nodig zijn om de aanvraag te kunnen beoordelen in relatie tot de monumentale waarden en de waarde van het beschermde stadsgezicht.

Referentievoorbeeld van een pand in het beschermde stadsgezicht van Ravenstein. Een fotomontage gaf inzicht in het beeld dat ontstaat met het plaatsen van zonnepanelen op een dakvlak , in zicht vanaf openbaar toegankelijk gebied.

BIJLAGE: FLANKEREND BELEID

RIJKSDIENST VOOR HET CULTUREEL ERFGOED

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft in 2020 haar adviesbeleid voor zonnepanelen (pv-cellen) op monumenten aangepast om monumenteneigenaren meer mogelijkheden te geven om gebruik te maken van zonnepanelen bij de verduurzaming van hun monument. Aanleiding hiervoor zijn de ambities uit het Klimaatakkoord, waarin is afgesproken dat ook monumenten een substantiële bijdrage zullen leveren aan de energiebesparing en schone energieopwekking.

Het wel of niet zichtbaar zijn van zonnepanelen is niet langer een beslissend criterium, maar wel de mate waarin het beeld van het monument en het beschermde stadsgezicht eventueel wordt verstoord. Daardoor kan vaker positief geadviseerd worden over zonnepanelen die zichtbaar zijn vanaf publiek toegankelijk gebied. Voorwaarde voor een positief advies voor zonnepanelen in het zicht is onder meer;

- het gebrek aan mogelijkheden om zonnepanelen uit het zicht te plaatsen, uitgaande van een rendabele installatie;
- dat de energieopwekking ten bate is van het eigen (monumentale) pand en er wordt geen cultuurhistorisch waardevol groen wordt gekapt om de bezonning te verbeteren;
- een zorgvuldig afgewogen ontwerp;
- er geen sprake is van een onevenredige aantasting van monumentale waarden in de vorm van een ernstige visuele verstoring en/of schade aan bouwhistorische waarden/materiaal.

Voor rijksmonumenten in beschermde stads- en dorpsgezichten, hanteert de RCE specifieke uitgangspunten. Voor gebouwen die een belangrijke rol spelen in het aanzicht van een beschermd gezicht, adviseert de Rijksdienst negatief over PV-systemen (waaronder zonnepanelen) in het zicht. Het gaat dan bijvoorbeeld om gebouwen in het zicht die boven de gemiddelde bouwmassa uitsteken, gebouwen die gelegen zijn in de zichtlijnen van bijvoorbeeld straten of grachten of die deel uitmaken van een historische pleinwand.

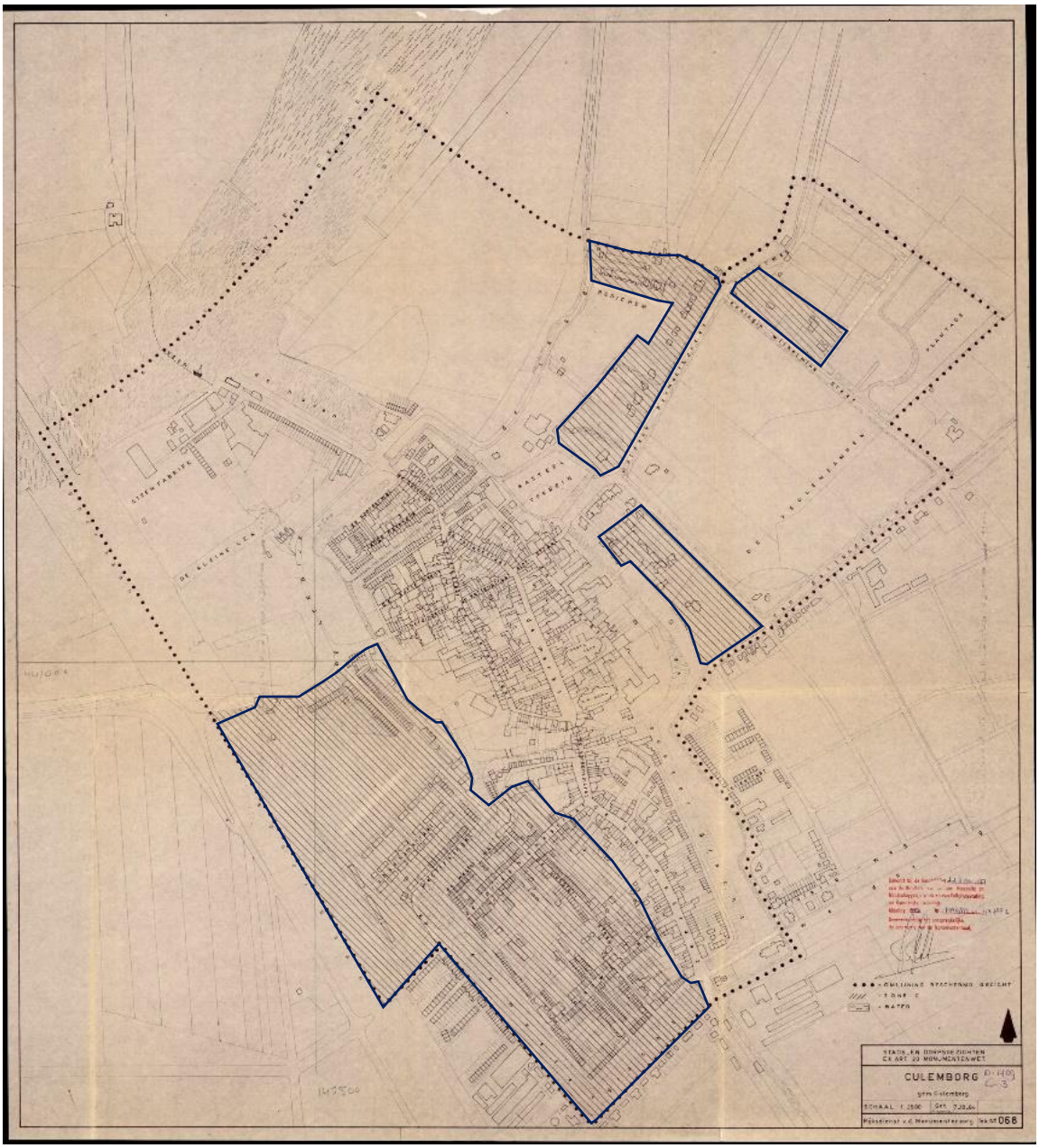
Overigens kan het beleid van de gemeente Culemborg afwijken van het beleid van de RCE, mits dit gebeurt binnen de kaders van de Erfgoedwet; gelet op de aanwijzing tot een beschermd gezicht op grond van de Erfgoedwet (destijds Monumentenwet) is het beleid om te komen tot behoud en versterking van het beschermde gezicht ook voor de gemeente leidend.

WAARDERING RIJKSBESCHERMDE STADSGEZICHT CULEMBORG

De doelstelling van de bescherming is om de monumentale kwaliteit van de historische binnenstad zo goed mogelijk te bewaren. De aanwijzing heeft niet tot doel gehad het stadsbeeld van destijds te bevriezen, getuige ook de verandering die de stad nadien heeft ondergaan, maar brengt wel een aantal beperkingen met zich mee. Zo is het verboden om zonder omgevingsvergunning veranderingen en/of wijzigingen aan te brengen binnen het gebied van het rijks beschermd stadsgezicht. Het vergunningvrij bouwen, behoudens het normale onderhoud, is beperkt van toepassing binnen het beschermde stadsgezicht. Ook voor het plaatsen van zonnepanelen is een vergunning nodig.

Om binnen het beschermde stadgezicht de verschillen in historische waarden weer te geven is bij de aanwijzing gebruik gemaakt van een uniform kwalificatiesysteem, waarbij een drietal klassen worden onderscheiden, aangeduid als A, B en C-zones. Voor zone A wordt gesteld dat de bouwkundige en stedenbouwkundige elementen, inclusief de detaillering en het materiaalgebruik van belang zijn voor het beeld, voor zone B de bouwkundige en stedenbouwkundige elementen en voor zone C alleen de stedenbouwkundige elementen en de schaal van de bebouwing. Op de begrenzingskaart behorende bij de aanwijzing onderscheiden gearceerde gebieden zich als C-zones. Het grootste gedeelte is aangemerkt als zone A.

Het onderscheid in zones biedt een uitgangspunt voor een opdeling in verschillende locaties en gebieden waar onder bepaalde voorwaarden meer mogelijk wordt voor het plaatsen van zonnepanelen.

begrenzingskaart behorend bij aanwijzing (Rijksdienst voor de Monumentenzorg/Cultureel Erfgoed) met blauw omlijnd de gearceerde C-zones

BEELDKWALITEITPLAN BINNENSTAD

Het Beeldkwaliteitplan Binnenstad benoemt de waarneembare, ruimtelijke eigenschappen van de binnenstad van Culemborg, voor zover aangewezen als “beschermd stadsgezicht”. Beschreven wordt hoe de binnenstad zijn karakter ontleent aan een samenstel van ruimtevormende elementen: de landschappelijke omgeving (Lek, uiterwaarden, dijken, Volencampen, Veerweggebied), de historisch bepaalde stadsstructuur, de ruimtevorm van de Markt, de grote monumenten, de smalle straten, de herkenbare resten van de verdedigingswerken, de aanwezige samenhang in de bebouwing (hoogte, breedte, kleurstelling, kapvorm en gevelopeningen), de bijzondere plekken en de details. Het gebied van de oude binnenstad, met de Markt, de Binnenpoort en de Varkensmarkt wordt gezien als het hoogtepunt, één groot stedelijk monument. De hoek Goilberdingerstraat-Achterstraat (de Evangelisch-Lutherse kerk en de gevel van het Pietersgasthuis), de ontmoeting van de

Tollenstraat en de Achterstraat, de hoek Ridderstraat-Kerkstraat en het Hof worden genoemd als pleinvormige ruimten en ontmoetingen van straten die van groot belang zijn voor de ruimtelijke kwaliteit van de stad. Niet alleen deze 'voorkant' van de stad, ook de smalle steegjes, achterstraten, open binnenplaatsen, tuinen en achtererven dragen volgens het beeldkwaliteitplan bij aan de bijzondere belevingswaarde van een historische stad. De historisch-monumentale binnenstad heeft daarnaast een zeer karakteristiek dakenplan van hellende daken.

Als beleidsstuk geeft het beeldkwaliteitplan aan hoe nieuwe ontwikkelingen kunnen passen in het gewaardeerde stadsbeeld. Belangrijkste boodschap: houd bij initiatieven rekening met het karakter en de sfeer van de omgeving. De kappen zijn volgens het beeldkwaliteitsplan als onderdeel van de bebouwing van wezenlijke betekenis voor de ervaarbare verschijningsvorm van de stad. Indien dakramen of zonnecollectoren worden toegepast, mogen zij -in ieder geval waar dakvlakken vanaf de openbare ruimte zichtbaar zijn- (het aanzien van) het dakvlak niet verstoren of door hun afmetingen gaan overheersen. Over zonnepanelen staat in het beeldkwaliteitplan (dat in 2012 is vastgesteld) niets vermeld.

WELSTANDSNOTA

De gemeentelijke Welstandsnota uit 2004 bevat geen toetsingscriteria of richtlijnen voor het aanbrengen van zonne-energiesystemen in de historische binnenstad (of daarbuiten). De Commissie Erfgoed en Ruimte (voorheen de Monumentencommissie) hanteert sinds enkele jaren wel richtlijnen bij de beoordeling van vergunningaanvragen voor zonnepanelen. Zo wordt onder andere gesteld dat zonnepanelen niet zichtbaar mogen zijn vanaf openbaar toegankelijk. Deze richtlijnen (die overigens niet door het college zijn vastgesteld) zijn uniform voor het hele beschermde gezicht. In de praktijk wordt bij toetsing echter wel degelijk een onderscheid gemaakt tussen gebieden binnen het beschermde gezicht.

REGIEPLAN OPENBARE RUIMTE VERSTERKTE STAD CULEMBORG (SEPT. 2021)

De openbare ruimte is een belangrijke drager om de bijzondere cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteiten van de stad Culemborg te behouden en beter zichtbaar te maken. Het 'Regieplan openbare ruimte versterkte binnenstad' geeft een visie en een streefbeeld weer op de langere termijn voor de ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte. Het rapport benoemt en verbeeld de cultuurhistorische kwaliteiten die van belang zijn voor de rijke historische gelaagdheid en identiteit van de stad Culemborg.